

Zmysły i literatura
dla dzieci i młodzieży

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3900

Zmysły i literatura dla dzieci i młodzieży

pod redakcją
Bernadety Niesporek-Szamburskiej
Małgorzaty Wójcik-Dudek

Redaktor serii: Dydaktyka Języka i Literatury Polskiej
Ewa Jaskółowa

Recenzent
Elżbieta Kruszyńska

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Bernadeta Niesporek-Szamburska, Małgorzata Wójcik-Dudek</i>)	7
---	---

Zmysłowe czytanie

<i>Bernadeta Niesporek-Szamburska</i> : Przed lekturą. Dotyk i jego rola w komunikacji oraz w dziecięcej metaforze synestezyjnej	11
<i>Kamila Rogowicz</i> : Sztuka przewracania kartek. Różne formy interaktywności w książkach dla dzieci i młodzieży	27
<i>Alicja Baluch</i> : Zmysł dotyku współuczestniczy w doświadczaniu lektury.	39
<i>Krystyna Zabawa</i> : Zapachy dzieciństwa – zmysł powonienia w wybranych utworach dla dzieci	49
<i>Alicja Ungeheuer-Gołąb</i> : O istocie żywych bytów w literaturze dla dzieci (na przykładzie prozy Justyny Bednarek)	63

Literatura i zmysły

<i>Krystyna Heska-Kwaśniewicz</i> : Opowieść o barwie, zapachu i dźwięku, czyli Zofii Kossak <i>Kłopoty Kacperka, góreckiego skrzata</i>	75
<i>Zofia Budrewicz</i> : Człowiek nienasycony. Projekcje zmysłowego doświadczania świata gór w prozie dla młodzieży (Jerzy i Helena Rytardowie, Józef Bieniasz)	89
<i>Katarzyna Wądolny-Tatar</i> : Poezja dla najmłodszych jako projekt sensualny (na przykładzie zbioru <i>Dębowa kołyska</i> Anny Kamieńskiej).	109
<i>Zofia Adamezyk</i> : O walorach audialnych poezji dziecięcej (impresje)	125

<i>Małgorzata Chrobak</i> : „Myślenie wzrokowe” w prozie Ireny Jurgielewiczowej	143
<i>Dorota Michułka, Kimberly McFall</i> : Muzyczne inspiracje, eksplikacje, interpretacje i impresje w literaturze dla młodego czytelnika (na przykładzie utworów polskich i amerykańskich)	153
<i>Katarzyna Tałuc</i> : Lektura krajobrazu. Głosy krajoznawczo-turystyczne jako narzędzie edukacji w dwudziestoleciu międzywojennym	173
<i>Małgorzata Wójcik-Dudek</i> : Antyceremonie. Od „potęgi smaku” do rewolucji (<i>Niesmacznik</i> Natalii Usenko)	193

Wprowadzenie

Zmysły i literatura dla dzieci i młodzieży to szósta publikacja składająca się na cykl poświęcony literaturze osobnej, którego tomy ukazywały się w ostatniej dekadzie. Pierwsza książka z tego cyklu była nie tylko pokłosiem konferencji *Dziecko — język — tekst*, która zainaugurowała organizowane co dwa lata na Uniwersytecie Śląskim spotkania badaczy z całego kraju zajmujących się literaturą czwartą, ale również skromnym zwieńczeniem pięćdziesięciu lat istnienia Katedry Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej. Publikację, którą mają Państwo w rękach, można uznać za pewnego rodzaju domknięcie bardzo owocnego w zakresie badań nad literaturą dla dzieci i młodzieży okresu w historii aktywności katowickiego ośrodka. W ciągu dziesięciu lat miałyśmy wszak szczęście i zaszczyt uczestniczyć w naukowej przygodzie, stanowiącej okazję nie tylko do wspólnej refleksji nad zagadnieniami badawczymi, ale przede wszystkim do spotkań, wzajemnych inspiracji, a czasem po prostu — przyjaźni.

Tym samym „zmysłowe doświadczanie lektury” stało się z jednej strony spotkaniem z refleksją reprezentowaną przez konkretnych badaczy, szkoły metodologiczne czy tradycje ośrodków naukowych, z drugiej — zetknięciem z wrażliwością nieprzeciętnego czytelnika, którego profesjonalizm nie zdołał jednak umniejszyć radości z obcowania z lekturą. Uczucie to można porównać jedynie z entuzjazmem dziecka, który towarzyszy mu podczas lektury. Podejrzane są te powody dziecięcej radości... Nie wynikają one wszak z szerokiego, pogłębionego kontekstu, którego niedoświadczony czytelnik nie może przecież przywołać, ale biorą się być może ze zmysłowej bliskości czytelnika i książki. Smak magdalenki ma różne odsłony...

Dlatego też najnowszy tom katowickiego cyklu jest poświęcony przede wszystkim dwóm obszarom badawczym: rozpoznaniu i opisowi roli zmy-

słów w kontakcie małego/młodego czytelnika z książką, a także ich obecności w tekstach dla dzieci. Reprezentacje zmysłów ludzkich w słowie wiodą ku nasyceniu muzycznością, wizualnością, sensualnością, układają się w funkcje pełnione w literaturze czwartej oraz wobec odbiorcy. Dziękując Autorom za inspirujące teksty i zaufanie, jakim po raz kolejny zostałyśmy obdarzone podczas pracy nad wspólną publikacją, zapraszamy do jej „zmysłowej” lektury.

Jeśli literatura jest pięknym zmyśleniem, to poddajmy się jej omamom i przyzwyczajajmy do nich zmysły. Ćwiczmy się w tym od najmłodszych lat.

*Bernadeta Niesporek-Szamburska
Małgorzata Wójcik-Dudek*

Redaktor
Małgorzata Poglódek

Projektant okładki
Natalia Łukomska

Projekt stron działowych i przygotowanie okładki do druku
Małdalena Pache

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Wiesława Piskor

Łamanie
Marek Zagniński

Copyright © 2020 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-3759-3
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3760-9
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 13,0. Ark. wyd. 14,0.
Papier offset. kl. III, 90 g
Cena 34,90 zł (w tym VAT)

Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin